

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 402

Polityka ekonomiczna

Redaktorzy naukowi
Jerzy Sokołowski
Arkadiusz Żabiński

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2015

Redakcja wydawnicza: Agnieszka Flasińska
Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz
Korekta: Marcin Orszulak
Łamanie: Małgorzata Czupryńska
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2015

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-534-6

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120 53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail:econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Piotr Adamczewski: Informatyczne wspomaganie organizacji sieciowych...	11
Franciszek Adamczuk: Górnoślązki Związek Sześciu Miast (GZSM) – sieciowy produkt regionalny na pograniczu polsko-niemieckim.....	20
Grażyna Adamczyk-Łojewska, Adam Bujarkiewicz: Wieloczynnikowa metoda oceny przekształceń w strukturze przestrzennej gospodarki Polski.....	30
Wioletta Bieńkowska-Gołasa: The ways of acquiring investors by self-government authorities exemplified by the Mazowieckie Voivodeship.....	40
Małgorzata Bogusz, Marcin Tomaszewski: Wykorzystanie środków pomocowych UE na rozwój przedsiębiorczości w ramach PROW 2007–2013..	50
Magdalena Czulowska, Marcin Żekało: Regionalne różnicowanie efektów produkcyjnych i ekonomicznych w wyspecjalizowanych gospodarstwach mlecznych.....	60
Ireneusz Dąbrowski, Zbigniew Staniek: Property rights in the process of privatization of the Polish energy sector.....	70
Monika Fabińska: Klastry w nowej perspektywie programowej 2014–2020	84
Aleksander Grzelak: Procesy reprodukcji majątku a poziom dopłat do działalności operacyjnej i inwestycyjnej w gospodarstwach rolnych prowadzących rachunkowość rolną (FADN).....	95
Ewa Gwardzińska: Zmiany w strukturze rynku usług pośrednictwa celnego w Polsce.....	104
Tomasz Holecki, Karolina Sobczyk, Magdalena Syrkiewicz-Świtała, Michał Wróblewski, Katarzyna Lar: Usługa zdrowotna jako narzędzie budowania przewagi konkurencyjnej.....	114
Katarzyna Anna Jabłońska: Klastry energetyczne jako narzędzie wspierania rozwoju nowoczesnych systemów elektroenergetycznych.....	123
Ewa Jaska, Agnieszka Werenowska: Wizerunek spółki giełdowej a jej notowania.....	133
Urszula Kobylińska: Innowacje w administracji publicznej w Polsce na poziomie samorządu lokalnego.....	142
Aleksandra Koźlak: Gospodarcze, społeczne i ekologiczne skutki kongestii transportowej.....	153
Justyna Kujawska: Analiza porównawcza dostępności do świadczeń opieki zdrowotnej w polskich województwach.....	165
Renata Lisowska: Współpraca małych i średnich przedsiębiorstw w regionie – stimulatory i bariery.....	175

Piotr Lityński: Degree and features of urban sprawl in selected largest Polish cities	184
Aleksandra Majda: Succession strategy in Polish family businesses – a comparative analysis.....	194
Arkadiusz Malkowski: Koncepcje rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów przygranicznych	210
Aleksandra Nacewska-Twardowska: Wpływ sankcji rosyjskich na wymianę towarową Polski.....	220
Małgorzata Niklewicz-Pijaczyńska, Małgorzata Wachowska: Stopień komercjalizacji polskich wynalazków. Patenty akademickie a patenty biznesu	231
Karolina Olejniczak: Funkcjonowanie i obszary wsparcia Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy	240
Iwona Oleniuch: Rola facylitatorów sieci w rozwoju klastrów	251
Dorota Pasińska: Polski rynek wołowiny po wstąpieniu do Unii Europejskiej	261
Katarzyna Peter-Bombik, Agnieszka Szczudlińska-Kanoś: Family policy as a postulate in the Polish presidential election in 2015	273
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innowacyjność przedsiębiorstw w gospodarce rynkowej.....	284
Halina Powęska: Inwestycje w handlu w regionach przygranicznych Polski	297
Marcin Ratajczak: Wdrażanie kluczowych składowych koncepcji CSR w małych i średnich przedsiębiorstwach agrobiznesu z Małopolski.....	307
Ewa Rollnik-Sadowska: Bariery popytu na pracę w wymiarze regionalnym na przykładzie podlaskich producentów bielizny	318
Jarosław Ropęga: Przetrawianie małych firm w Polsce a systemy ostrzegania przed niepowodzeniem	327
Ewa Rosiak: Zmiany na rynku rzepaku po integracji Polski z Unią Europejską	338
Dariusz Eligiusz Staszczak: Zmiany pozycji głównych uczestników handlu międzynarodowego.....	348
Piotr Szajner: Relacje cenowe na polskim rynku mleka po akcesji do Unii Europejskiej	359
Maciej Szczepkowski: Strefy wolnego handlu w Rumunii na tle rozwiązań światowych	368
Karolina Szymaniec-Mlicka: Wykorzystanie podejścia zasobowego do poprawy funkcjonowania organizacji publicznych	378
Agnieszka Zalewska-Bochenko: Białostocka Karta Miejska jako przykład innowacyjnego narzędzia zarządzania komunikacją miejską na terenie Białostockiego Obszaru Metropolitalnego	387
Anna Zielińska-Chmielewska, Tomasz Strózik: Ocena klasyfikacji pozycyjnej przedsiębiorstw przetwórstwa mięsnego według stanu ich kondycji finansowej w ujęciu dynamicznym.....	397
Arkadiusz Żabiński: Realizacja funkcji stymulacyjnej w uldze na zakup nowych technologii.....	409

Summaries

Piotr Adamczewski: Computer-aid in network organizations	11
Franciszek Adamczuk: The Upper Sorbian Six-City League – regional network product on the Polish-German borderland	20
Grażyna Adamczyk-Łojewska, Adam Bujarkiewicz: Multifactorial assessment method of transformation in the spatial structure of Polish economy	30
Wioletta Bieńkowska-Gołasa: Sposoby pozyskiwania inwestorów przez władze samorządowe na przykładzie województwa mazowieckiego	40
Małgorzata Bogusz, Marcin Tomaszewski: The use of the European Union aid funds for the development of entrepreneurship in the frame of Rural Development Program in 2007–2013	50
Magdalena Czulowska, Marcin Żekalo: Regional diversity of production and economic effects in specialised dairy farms	60
Ireneusz Dąbrowski, Zbigniew Staniek: Prawa własności w procesie prywatyzacji polskiego sektora energetycznego	70
Monika Fabińska: Clusters in the new programming perspective 2014–2020	84
Aleksander Grzelak: The processes of reproduction of assets vs. the level of operating and investing subsidies in agricultural holdings conducting agricultural accountancy (FADN).....	95
Ewa Gwardzińska: Changes in the structure of customs brokerage services market in Poland	104
Tomasz Holecki, Karolina Sobczyk, Magdalena Syrkiewicz-Świtała, Michał Wróblewski, Katarzyna Lar: Health service as an instrument of competitive advantage building	114
Katarzyna Anna Jabłońska: Energy clusters as a tool of support of development of modern electroenergy systems	123
Ewa Jaska, Agnieszka Werenowska: The image of a listed company and its quotes	133
Urszula Kobylińska: Innovation in the public sector at the local government in Poland	142
Aleksandra Koźlak: Economic, social and environmental effects of transport congestion	153
Justyna Kujawska: Comparative analysis of accessibility to the healthcare services in Polish voivodeships	165
Renata Lisowska: Cooperation of small and medium-sized enterprises in the region – stimulants and barriers.....	175
Piotr Lityński: Stopień i cechy zjawiska <i>urban sprawl</i> w wybranych największych polskich miastach.....	184
Aleksandra Majda: Strategia sukcesyjna w polskich firmach rodzinnych – analiza porównawcza.....	194

Arkadiusz Malkowski: Socio-economic development concepts for border regions.....	210
Aleksandra Nacewska-Twardowska: The influence of Russian sanctions on Polish trade	220
Małgorzata Niklewicz-Pijaczyńska, Małgorzata Wachowska: The degree of commercialisation of Polish inventions. Academic patents vs. business patents	231
Karolina Olejniczak: Functioning and support areas of the Swiss-Polish Co-operation Programme.....	240
Iwona Oleniuch: The role of network facilitators in the development of clusters.....	251
Dorota Pasińska: Polish beef market after the accession to the European Union	261
Katarzyna Peter-Bombik, Agnieszka Szczudlińska-Kanoś: Polityka rodzinna jako postulat w wyborach prezydenckich w 2015 roku.....	273
Elżbieta Pohulak-Żołądowska: Innovation in enterprises in the conditions of market economy	284
Halina Powęska: Investment in trade in border regions in Poland	297
Marcin Ratajczak: Implementation of key components of CSR concept in small and medium-sized enterprises of agribusiness from Lesser Poland	307
Ewa Rollnik-Sadowska: Barriers of labour demand in the regional dimension exemplified by the Podlasie lingerie manufacturers	318
Jarosław Ropega: Survival of small companies in Poland vs. failure warning systems.....	327
Ewa Rosiak: Changes on the Polish rapeseed market after the integration with the European Union	338
Dariusz Eligiusz Staszczak: Changes of major participants' positions in the international trade	348
Piotr Szajner: Price relationships on the Polish milk market after the accession to the European Union	359
Maciej Szczepkowski: Free trade zones in Romania in comparison to world solutions	368
Karolina Szymaniec-Mlicka: The use of resource-based view to improve the functioning of public organisations	378
Agnieszka Zalewska-Bochenko: The Białystok Urban Card as an example of an innovative tool of management of public transport within the territory of the Białystok Metropolitan Area	387
Anna Zielińska-Chmielewska, Tomasz Strózik: Assessment of the positional classification of chosen meat processing enterprises according to the state of their financial condition – a dynamic approach	397
Arkadiusz Żabiński: The function of stimulation in tax relief on the purchase of new technologies	409

Halina Powęska

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
e-mail: halina_poweska@sggw.pl

INWESTYCJE W HANDLU W REGIONACH PRZYGRANICZNYCH POLSKI

INVESTMENT IN TRADE IN BORDER REGIONS IN POLAND

DOI: 10.15611/pn.2015.402.28

Streszczenie: Handel w regionach przygranicznych odgrywa bardzo ważną rolę społeczno-gospodarczą. Z działalności handlowej pochodzi prawie 20% PKB, a dla ponad 15% ogółu pracujących handel jest źródłem pracy. Dlatego uznano za zasadne zadanie pytań dotyczących nakładów finansowych na tę formę działalności gospodarczej. Celem artykułu jest ukazanie zakresu i dynamiki przemian pod względem nakładów inwestycyjnych między regionami przygranicznymi oraz w ich obrębie. W artykule wykazano, że wartości bezwzględne inwestycji w handlu w okresie 1999–2013 były zdecydowanie większe w regionach przygranicznych położonych wzdłuż zachodniej i południowej granicy niż na granicy północno-wschodniej. W okresie 1999–2013 udział handlu w inwestycjach ogółem w regionach przygranicznych był zdecydowanie niższy niż w skali Polski, a tylko w przypadku regionu pogranicza polsko-słowackiego przewyższał średnią krajową. Odnotowano, że istniały bardzo duże różnice pod względem poziomu inwestycji w handlu między województwami w obrębie poszczególnych regionów przygranicznych. Przyczyny tych różnic wynikają z potencjału społeczno-gospodarczego województw, a położenie przygraniczne, pomimo istnienia zjawiska handlu przygranicznego, odgrywało drugorzędą rolę.

Słowa kluczowe: inwestycje w gospodarce narodowej, handel, obszary przygraniczne.

Summary: Trade in border regions, as peripheral areas, has very significant socio-economic importance. Almost 20% of GDP comes from trade, as well as for more than 15% of the total working population trade is a source of labor. Therefore, it was considered reasonable to raise questions regarding the funding for this form of economic activity. The aim of this article is to show the scope and dynamics of change in terms of investment outlays among border regions and within them. As a result of the analysis it was proven that the absolute values of investment outlays in trade for the period 1999–2013 were significantly higher in the border regions located along the western and southern border than north-eastern border. In the period 1999–2013 the share of trade in total investment in the border regions was significantly lower than in Poland, and only in case of the Polish-Slovak border region it surpassed the national average. It was noted that there were very large differences in the level of investment outlays in trade between voivodeships within border regions. The reasons for these differences stem

from socio-economic potential of voivodeships and the position of the border, despite the existence of the phenomenon that cross-border shopping is less important.

Keywords: investment outlays of the national economy, trade, border areas.

1. Wstęp

Handel w obszarach przygranicznych realizuje funkcje i zadania wobec różniących się od siebie dwóch grup klientów: (1) klientów rodzimych oraz (2) klientów przyjeżdżających zza granicy i dokonujących zakupów w ramach handlu przygranicznego. Wobec tej specyfiki celem działalności przedsiębiorstw handlowych jest przede wszystkim osiągnięcie korzyści ekonomicznych, a drugiej strony: zrealizowanie właściwych funkcji w odniesieniu zarówno do klientów rodzimych jak i zagranicznych.

W handlu, rozumianym jako dziedzina gospodarki narodowej, w ciągu ostatnich 25 lat zachodziły bardzo dynamiczne zmiany. Zarówno w skali całej Polski, jak i w regionach przygranicznych odegrał szczególną rolę, ze względu na dostarczanie ponad 20% wartości dodanej brutto oraz tworzenie prawie 20% miejsc pracy [Kłossiewicz-Górecka (red.) 2014]. Było to szczególnie ważne w strefie bezpośrednio sąsiadującej z granicą, ponieważ dla tych terenów jako obszarów peryferyjnych, położonych z dala od centrów gospodarczych, rozwijający się tam handel przygraniczny stał się bardzo istotnym pozytywnym czynnikiem rozwoju [Powęska 2014].

2. Założenia metodologiczne

Handel odegrał bardzo istotną rolę w przemianach gospodarczych regionów przygranicznych. Dlatego powstają pytania badawcze dotyczące wielkości i dynamiki zmian w zakresie poziomu nakładów finansowych na ten rodzaj działalności w odniesieniu do Polski jako całości, z uwzględnieniem różnic między poszczególnymi województwami. Jako regiony przygraniczne przyjęto obszar województw graniczących z poszczególnymi krajami-sąsiadami. Przyjęcie takiego zakresu przestrzennego regionów przygranicznych jest zgodne z istniejącymi w literaturze ujęciami teoretycznymi [Miszcuk 2013]. I tak, do regionu pogranicza polsko-niemieckiego zaliczono województwa: zachodniopomorskie, lubuskie i dolnośląskie. W regionie pogranicza polsko-czeskiego znalazły się województwa: dolnośląskie, opolskie i śląskie. W skład regionu pogranicza polsko-słowackiego weszły województwa: śląskie, małopolskie i podkarpackie. Region pogranicza polsko-ukraińskiego stanowią województwa: podkarpackie i lubelskie. Obszar województw lubelskiego i podlaskiego jest regionem pogranicza polsko-białoruskiego. Natomiast przez pojęcie regionu pogranicza polsko-rosyjskiego rozumie się teren województw warmińsko-mazurskiego, które posiada granicę lądową z Obwodem Kaliningradzkim, oraz pomorskiego, graniczącego z eksklawą rosyjską przez akwen Zatoki Gdańskiej i Zalewu Wiślanego.

Celami artykułu są: (1) ukazanie zmian w zakresie udziału inwestycji w handlu w regionach przygranicznych na tle kraju, (2) przedstawienie różnic w poziomie nakładów inwestycyjnych w zakresie wartości bezwzględnej oraz w przeliczeniu na 1 mieszkańca między regionami przygranicznymi oraz w odniesieniu do województw położonych w centralnej części Polski oraz (3) określenie dynamiki przemian pod względem nakładów inwestycyjnych między regionami przygranicznymi oraz w ich obrębie.

W artykule wykorzystano dane statystyczne zaczerpnięte z Banku Danych Lokalnych GUS z części nakłady inwestycyjne oraz ludność na poziomie NUT-2 [www.stat.gov.pl]. Analizę statystyczną przeprowadzono dla lat 1999–2013, uwzględniając dane dla sekcji G. Bardzo ważnym źródłem wiedzy i informacji w zakresie analizowanego tematu były raporty Instytutu Badań Rynku, Konsumpcji i Koniunktur [Kłosiewicz-Górecka (red.) 2009, 2011, 2012, 2013, 2014] oraz obserwacje i badania własne prowadzone przez autorkę w obszarach przygranicznych.

3. Udział handlu w nakładach inwestycyjnych ogółem w regionach przygranicznych w latach 1999–2013

Wartość bezwzględna inwestycji w sekcji G w latach 1999–2013 w skali kraju wzrosła z ponad 14 mld zł do prawie 20 mld zł. Przy tym nie był to wzrost jednostajny i występowały na przemian lata zwiększania się oraz lata spadków poziomu inwestycji w handlu. Największa redukcja bezwzględnej wartości inwestycji w handlu w skali Polski nastąpiła w latach 2000–2003, kiedy odnotowano ubytek inwestycji o ok. 10 mld. Natomiast najwyższy wzrost poziomu inwestycji w branży handlowej wystąpił w latach 2008 i 2009. W 2008 r., najkorzystniejszym pod tym względem, inwestycje w handlu wyniosły ponad 21 mld zł. W latach następnych inwestycje w handlu ustabilizowały się na poziomie 17–18 mld zł rocznie. Udział handlu w nakładach inwestycyjnych ogółem w skali Polski w latach 1999–2013 miał tendencję spadkową. Na początku okresu badawczego stanowił ponad 11%, w latach 2000–2009 utrzymywał się na poziomie 9–10%, natomiast w latach 2011–2013 wynosił ok. 7–8% wszystkich inwestycji w Polsce.

W pierwszych latach okresu badawczego we wszystkich regionach przygranicznych udział handlu w inwestycjach ogółem był niższy niż w skali Polski (tab. 1). Natomiast w późniejszych latach zaobserwowano zmienne tendencje tym zakresie. Na szczególną uwagę zasługuje region pogranicza polsko-słowackiego, w którym udział handlu w inwestycjach w gospodarkę narodową był równy lub wyższy niż średnia krajowa. Ponadto na pograniczu polsko-rosyjskim wyższy poziom inwestycji w handlu niż w skali Polski odnotowano dla lat 2002, 2003 i 2013. W przypadku pozostałych regionów przygranicznych we wszystkich latach udział inwestycji w handlu w inwestycjach ogółem był niższy niż w skali Polski.

Tabela 1. Udział sekcji G w nakładach inwestycyjnych ogółem w regionach przygranicznych na tle Polski w latach 1999–2013 (%)

Rok	Polska	Przygraniczny region					
		polsko- -niemiecki	polsko- -czeski	polsko- -słowacki	polsko- -ukraiński	polsko- -białoruski	polsko- -rosyjski
1999	11,5	9,2	10	10,8	8,9	8,9	9
2000	10,7	8,8	10,5	12	9,3	9,1	8,3
2001	10,1	8,4	8,9	10,5	8,3	7,6	11,7
2002	10,7	9,3	9,4	11,4	9,4	10,3	12,6
2003	9,5	7,5	8,3	9,6	8,5	9,1	11,3
2004	9,9	8,9	9,5	11,3	8,5	7,8	9,4
2005	10,4	9,8	9,3	9,8	8	7,7	8,3
2006	9,7	10,1	9,1	9,9	8,3	9	8,3
2007	10	9,7	9,5	10,4	8,2	8,1	10,7
2008	9,9	8,9	9,4	9,8	7,1	8,5	9,3
2009	9,1	9,1	9,2	9,8	9,1	8,4	7
2010	7,7	6,4	7,1	7,4	7,5	7,9	6,1
2011	7,2	5,8	6,2	6,8	6,1	7,3	6
2012	7,9	6,9	7,1	7,5	6,1	6,8	6
2013	7,5	5,9	7	7,3	5,2	6	8,1

Źródło: obliczenia własne na podstawie: [www.stat.gov.pl].

W latach 1999–2013 w regionach przygranicznych, a w szczególności w strefie bezpośredniego sąsiedztwa granicy, obserwowano w handlu głębokie przeobrażenia jakościowe. Przede wszystkim nastąpiło zmniejszenie znaczenia handlu targowiskowego i bazarowego, wzrost znaczenia handlu wielkopowierzchniowego, uwzględniającego w swojej ofercie towarowej potrzeby klientów przybywających na zakupy z zagranicy, coraz gorsze usytuowanie handlu rodzimego, kupieckiego w strukturze podmiotowej handlu detalicznego. Jednocześnie można mówić o ograniczeniu nie-rejestrowanych i nielegalnych transakcji handlowych, przez co odnotowano wychodzenie przez wiele podmiotów prowadzących działalność handlową z szarej strefy, co w latach 90. XX w. w obszarach przygranicznych¹ występowało dość powszechnie.

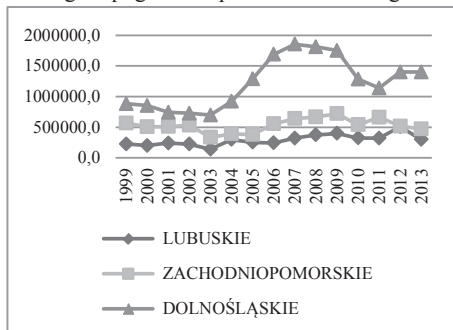
¹ Termin „obszary przygraniczne” oznacza strefę przestrzenną będącą w zasięgu bezpośredniego oddziaływania granicy, a w praktyce ogranicza się do miast i gmin sąsiadujących z przejściem granicznym i granicą.

4. Zróźnicowanie nakładów inwestycyjnych na handel w obszarach przygranicznych

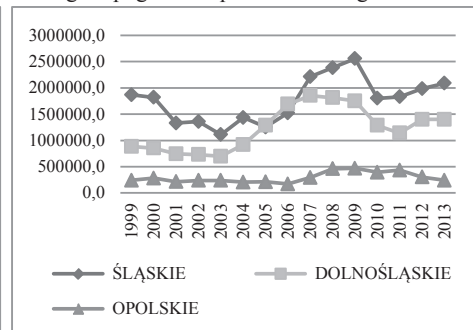
W zakresie wartości bezwzględnej nakładów inwestycyjnych na sekcję G można odnotować zróźnicowane tendencje w poszczególnych regionach przygranicznych. Na zachodnim i południowym odcinku granicznym zaobserwowano podobne tendencje jak w skali Polski. A więc lata 1999–2003 były okresem spadku wartości bezwzględnej nakładów inwestycyjnych na handel, po czym w latach 2004–2009 odnotowano dość duży wzrost, a w latach następnych – ustabilizowanie się poziomu inwestycji. Natomiast na północno-wschodnim odcinku granicznym tendencje tym zakresie były zmienne. W regionie pogranicza polsko-ukraińskiego i polsko-białoruskiego okres wzrostu bezwzględnej wartości inwestycji w handlu trwał aż do lat 2008 i 2009, po czym zaobserwowano zmniejszenie wartości inwestycji w handlu na tych terenach. Natomiast w regionie pogranicza polsko-rosyjskiego szczególnie duży poziom inwestycji odnotowano w latach 2007 i 2008.

W polsko-niemieckim regionie przygranicznym (rys. 1A) zdecydowanie najwyższy poziom inwestycji w handlu oraz największą dynamikę zmian w tym zakresie odnotowano w województwie dolnośląskim, w którym w latach 2007 i 2008 inwestowano po prawie 2 mld zł i była to wartość ponaddwukrotnie wyższa niż w zachodniopomorskim i lubuskim. W tych województwach utrzymywał się poziom inwestycji na poziomie 5 mld zł rocznie przez cały okres objęty badaniem. W 2013 r. w województwie dolnośląskim zainwestowano 64% wszystkich środków przeznaczonych na handel w regionie, podczas gdy w województwie zachodniopomorskim było to 22%, a w lubuskim tylko 14% (rys. 2A). Dominacja województwa dolnośląskiego ma związek takimi czynnikami, jak: z jednej strony duży potencjał społeczno-gospodarczy Wrocławia, oddziaływanie dwóch sąsiadujących krajów, a z drugiej – zmniejszenie znaczenia ośrodka szczecińskiego w handlu przygranicznym, w porównaniu do lat 90. XX w. W regionie pogranicza polsko-czeskiego (rys. 1B) wysokiemu poziomowi inwestycji w handlu w województwie dolnośląskim towarzyszy bardzo wysoki poziom inwestycji w województwie śląskim, w którym w 2009 r. (największa bezwzględna wartość inwestycji w handlu w tym województwie) zainwestowano w handel 2,5 mld zł. W 2013 r. udział województwa śląskiego w inwestycjach w handlu w całym regionie pogranicza polsko-czeskiego był bardzo wysoki i wynosił 56%, natomiast udział dolnośląskiego stanowił 38%, a opolskiego tylko 6% wszystkich inwestycji regionu (rys. 2B). Region pogranicza polsko-czeskiego można określić jako region o najwyższym poziomie inwestycji w handlu spośród wszystkich regionów przygranicznych. Województwo śląskie, w przekazie społecznym podkreślające swój górniczo-przemysłowy charakter, faktycznie jest dobrze rozwijającym się regionem usługowym, o dużej dynamice zmian w zakresie przemian gospodarczych i społecznych. W regionie pogranicza polsko-słowackiego (rys. 1C) dużemu poziomowi inwestycji w handlu w województwie śląskim towarzyszy dynamiczny rozwój handlu w województwie małopolskim. Należy odnoto-

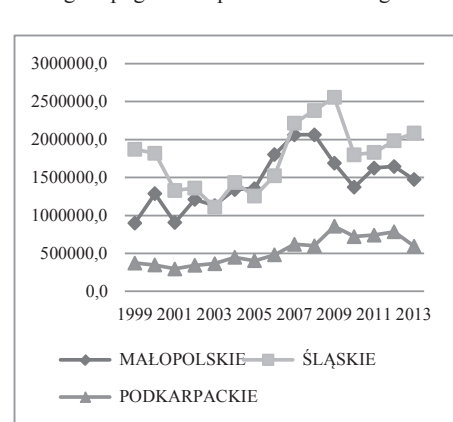
A – region pogranicza polsko-niemieckiego

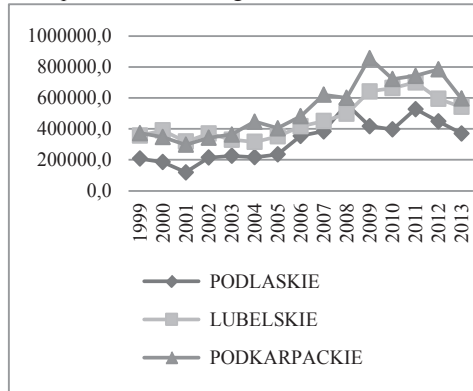
B – region pogranicza polsko-czeskiego

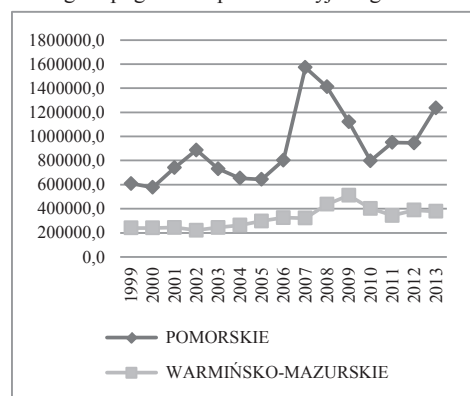
C – region pogranicza polsko-słowackiego

D – region pogranicza polsko-ukraińskiego i polsko-białoruskiego

E – region pogranicza polsko-rosyjskiego

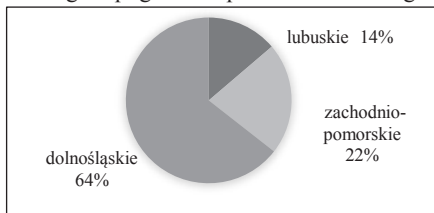

Rys. 1. Nakłady inwestycyjne na sekcję G w regionach przygranicznych w Polsce w latach 1999–2013 w tys. zł

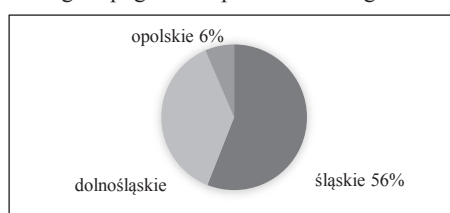
Źródło: opracowanie własne na podstawie: [www.stat.gov.pl].

wać, że w Małopolsce poziom inwestycji w handlu był wyższy niż na Śląsku do 2007 r., natomiast od 2008 r. tendencje te odwróciły się. W województwie podkarpackim w porównaniu ze Śląskiem i Małopolską inwestycje w handlu są zdecydowanie mniejsze, jednakże można mówić o jednostajnym wzroście w tym zakresie. Przy tym w 2013 r. inwestycje w handlu na Śląsku stanowiły 50% inwestycji w całym regionie pogranicza polsko-słowackiego, w małopolskim zainwestowano 36%, a w podkarpackim 14% wszystkich środków przeznaczonych na rozwój handlu w regionie pogranicza polsko-słowackiego (rys. 2C).

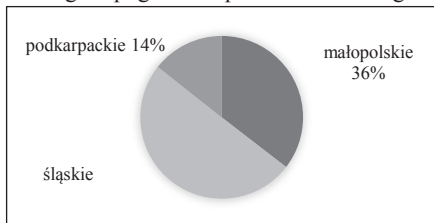
A – region pogranicza polsko-niemieckiego

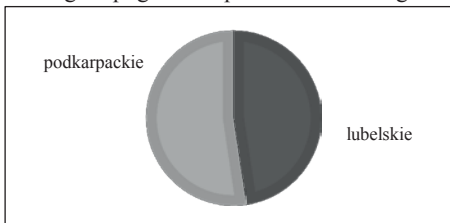
B – region pogranicza polsko-czeskiego

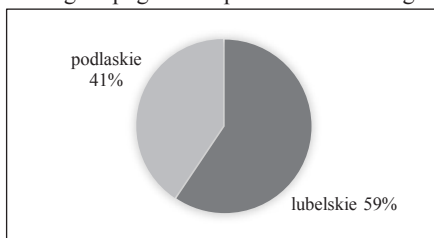
C – region pogranicza polsko-słowackiego

D – region pogranicza polsko-ukraińskiego

E – region pogranicza polsko-białoruskiego

F – region pogranicza polsko-rosyjskiego

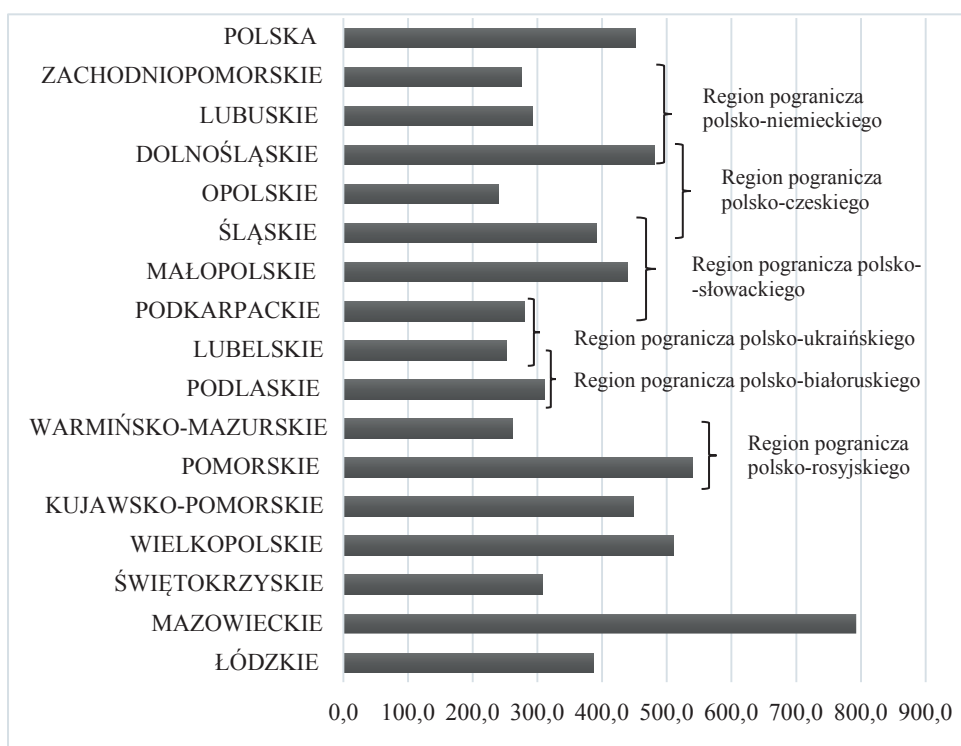

Rys. 2. Udział województw w nakładach inwestycyjnych na sekcję G w regionach przygranicznych Polski w 2013 r. (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [www.stat.gov.pl].

W województwach regionów przygranicznych: polsko-ukraińskiego i polsko-białoruskiego (rys. 1D) zaobserwowano zdecydowanie mniejszą bezwzględną wartość inwestycji w handlu niż w pozostałych regionach przygranicznych Polski. Ma

to niewątpliwie związek z niższym poziomem rozwoju społeczno-ekonomicznego tych obszarów, ale jednocześnie należy odnotować nadal duży udział prowadzenia nierejestrowanej i często nielegalnej działalności handlowej na wschodnim pograniczu Polski. Podkreśla się, że w tych regionach bardzo dużą rolę ze społecznego punktu widzenia odgrywa nierejestrowany handel przygraniczny. Nadal jest ważnym źródłem dochodów w szczególności dla osób niżej uposażonych i bezrobotnych. Spośród trzech województw tworzących wschodnie regiony przygraniczne najmniejszą dynamiką i najniższymi wartościami w zakresie poziomu inwestycji cechowało się województwo podlaskie. W 2013 r. zainwestowano w tym województwie tylko 41% środków przeznaczonych na działalność handlową w regionie pogranicza polsko-białoruskiego (rys. 2E). Natomiast jeśli chodzi region pogranicza polsko-ukraińskiego, to należy odnotować, że w latach 1999–2003 wyższy poziom inwestycji zaobserwowano w województwie lubelskim niż podkarpackim, a potem tendencje te się odwróciły. W 2013 r. w podkarpackim zainwestowano 52% wszystkich środków przeznaczonych na działalność handlową w regionie pogranicza pol-

Rys. 3. Nakłady inwestycyjne na sekcję G w regionach przygranicznych na tle Polski w 2013 r. w złotych na 1 osobę

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [www.stat.gov.pl].

sko-ukraińskiego (rys. 2D). W wyniku tego województwo podkarpackie można nazwać liderem w zakresie nakładów inwestycyjnych w regionach przygranicznych położonych we wschodniej części kraju. W regionie pogranicza polsko-rosyjskiego (rys. 1E) w latach 1999–2013 bardzo niskiej dynamice i poziomowi inwestycji w województwie warmińsko-mazurskim towarzyszył zmienny i dynamiczny udział nakładów na handel w województwie pomorskim w tym czasie. Podobny wymiar zjawiska odnotowano dla 2013 r., w którym udział województwa pomorskiego stanowił 77% wszystkich inwestycji w handlu w przygranicznym w regionie polsko-rosyjskim, a w województwie warmińsko-mazurskim było to 23% (rys. 2F).

Na podstawie analizy zróżnicowania poziomu inwestycji w handlu między wyróżnionymi regionami przygranicznymi i w ich obrębie dla 2013 r. w przeliczeniu na 1 mieszkańca (rys. 3) można stwierdzić, że utrzymywały się zaistniałe w latach 1999–2013 tendencje. Porównując poziom inwestycji w handlu w obszarach przygranicznych i w pozostałych województwach, należy odnotować, że zdecydowanym liderem w tym zakresie jest województwo mazowieckie, a powyżej średniej krajowej w 2013 r. były także województwa: dolnośląskie, pomorskie i wielkopolskie. Upoważnia to do wysnucia tezy, że potencjał społeczno-gospodarczy określonego regionu w znacznej mierze determinuje poziom inwestycji w handlu, natomiast położenie przygraniczne i dualny system handlu w regionach przygranicznych odgrywają rolę drugorzędą.

5. Zakończenie

Na podstawie przeprowadzonej analizy sformułowano następujące wnioski: (1) wartości bezwzględne inwestycji w handlu były w okresie 1999–2013 zdecydowanie większe w regionach przygranicznych położonych wzdłuż zachodniej i południowej granicy niż na granicy północno-wschodniej, (2) udział handlu w inwestycjach ogółem w okresie 1999–2013 tylko w przypadku regionu pogranicza polsko-słowackiego był wyższy, a w przypadku pozostałych regionów niższy niż w skali Polski, (3) odnotowano, że istniały bardzo duże różnice pod względem poziomu inwestycji w handlu między województwami w obrębie regionów przygranicznych. Przyczyny tych różnic wynikają z potencjału społeczno-gospodarczego województw, a położenie przygraniczne, pomimo istnienia zjawiska handlu przygranicznego, ma drugorzędne znaczenie; (4) w regionach położonych wzdłuż zachodniej granicy tendencje w zakresie poziomu inwestycji w handlu były w okresie 1999–2013 zbliżone do tych w skali Polski, natomiast na pograniczu wschodnim mniejszemu poziomowi inwestycji w wartościach bezwzględnych towarzyszyły inne rozkład i tendencje. Okresem szczególnego wzrostu pod względem nakładów na handel były na pograniczu zachodnim lata 2004–2008, natomiast na wschodzie stały, powolny wzrost odnotowano do 2008 r., po czym odnotowano zmniejszenie poziomu inwestycji na handel we wschodnich regionach przygranicznych Polski.

Literatura

- Kłosiewicz-Górecka U. (red.), 2009, *Handel wewnętrzny w Polsce 1989–2009*, Instytut Badań Rynku, Konsumpcji i Koniunktur, Warszawa.
- Kłosiewicz-Górecka U. (red.), 2011, *Handel wewnętrzny w Polsce 2006–2011*, Instytut Badań Rynku, Konsumpcji i Koniunktur, Warszawa.
- Kłosiewicz-Górecka U. (red.), 2012, *Handel wewnętrzny w Polsce 2008–2012*, Instytut Badań Rynku, Konsumpcji i Koniunktur, Warszawa.
- Kłosiewicz-Górecka U. (red.), 2013, *Handel wewnętrzny w Polsce. Rynek artykułów żywnościowych*, Instytut Badań Rynku, Konsumpcji i Koniunktur, Warszawa.
- Kłosiewicz-Górecka U. (red.), 2014, *Handel wewnętrzny w Polsce 2009–2014*, Instytut Badań Rynku, Konsumpcji i Koniunktur, Warszawa.
- Miszczuk A., 2013, *Uwarunkowania peryferyjności regionu przygranicznego*, Norbertinum, Lublin.
- Powęska H., 2014, *Handel w obszarach przygranicznych*, [w:] Kłosiewicz-Górecka U. (red.), *Handel wewnętrzny w Polsce 2009-2014*, Instytut Badań Rynku, Konsumpcji i Koniunktur, Warszawa.
- www.stat.gov.pl (25.04.2015).